

Principles of administrative interaction of military administration subjects of Ukraine

Принципи адміністративної взаємодії суб'єктів військового управління України

Sergey Melnyk

Key words:

Ukraine, the Armed Forces of Ukraine, military administration, military administration subjects, administrative interaction, principles of administrative interaction, security and defense sector.

Ключові слова:

Україна, Збройні Сили України, військове управління, суб'єкти військового управління, адміністративна взаємодія, принципи адміністративної взаємодії, сектор безпеки і оборони.

Актуальність наукової розробки принципів адміністративної взаємодії суб'єктів військового управління зумовлюється кількома чинниками. По-перше, сьогодні у державі функціонує значна кількість суб'єктів військового управління, які виконують широкий спектр завдань із забезпечення національної безпеки та оборони держави і наділені для цього відповідними повноваженнями¹. По-друге, налагодження взаємодії між суб'єктами військового управління є складним і багатоступеневим процесом, що вимагає досягнення управлінської узгодженості функціонування усіх ланок складного механізму сектору безпеки і оборони. По-третє, взаємодія суб'єктів військового управління несе у собі певний ризик щодо порушення прав і свобод особи, адже застосування Збройними Силами України й іншими військовими формуваннями зброї і спеціальних засобів завжди тягне за собою ризик ймовірного порушення правового статусу особи. За цих умов важливим для керівників силових структур і, зокрема, Збройних Сил України є вироблення уніфікованих стандартів адміністрування взаємодії суб'єктів військового управління. Саме тому актуальним науково-прикладним завданням є вироблення загальних уніфікованих засад налагодження адміністративної взаємодії суб'єктів військового управління. Відповідно, **метою статті** є обґрунтування системи і розкриття сутності принципів адміністративної взаємодії суб'єктів військового управління.

Теоретичною основою положень статті стали напрацювання науковців, які досліджували аспекти організації і координації діяльності суб'єктів військового управління. Зокрема, це науковий доробок В. Богущького, Є. Григоренка, Д. Іщенко, В. Кирилюка, А. Куліша, А. Мельника, О. Нагорнічевського, М. Тищенко, П. Михайлишин, А. Солонар, О. Цевельова та інших.

Виклад основного матеріалу. Розробляючи принципи управлінської взаємодії суб'єктів забезпечення національної безпеки і обороноздатності, слід зазначити, що на рівні правової регламентації відсутнє чітке визначення як їхньої внутрішньої сутності, так і чіткого переліку. Водночас опрацювання положень низки програмних документів у сфері безпеки і оборони відкриває можливість сформулювати авторську модель переліку і розкрити зміст таких принципів. Зокрема, аналіз положень Стратегічного оборонного бюлетеня України, затвердженого Указом Президента України від 06.06.2016 р. № 240/216², Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287³, Воєнної доктрини України, затвердженої Указом Президента України від 24 вересня 2015 року № 555⁴, Концеп-

¹ Тищенко М.М., Богущький В.В., Григоренко Є.І. Військова адміністрація : навч. посіб : за заг. ред. М.М. Тищенко. 2-ге видання, переробл. та доповн. Харків : Право, 2014. С. 69

² Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України від 06.06.2016 р. № 240/216. Офіційне інтернет-представництво Президента України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137/> (дата звернення: 22.05.2019)

³ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/> (дата звернення: 24.05.2019)

⁴ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015> (дата звернення: 23.05.2019)

ції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 року № 92⁵, дозволив сформулювати такі принципи військового управління: принцип об'єднаного керівництва силами забезпечення національної безпеки і обороноздатності, оперативність, принцип політичної відповідальності перед суспільством за результати діяльності із забезпечення національної безпеки і обороноздатності, принцип планування забезпечення обороноздатності і забезпечення національної безпеки держави, принцип обов'язкової оцінки безпекового середовища, принцип військово-технічного і фінансового забезпечення взаємодії, принцип врахування стандартів НАТО із забезпечення обороноздатності держави, принцип недопущення корупційних ризиків.

Принцип об'єднаного керівництва силами забезпечення національної безпеки і обороноздатності є вихідною засадою функціонування системи управління силами оборони держави. Принцип об'єднаного керівництва передбачає обов'язковість проведення цілеспрямованої роботи суб'єкта управління у сфері національної безпеки і обороноздатності, яка спрямована на підтримання оперативної готовності наявних людських, військово-технічних, інформаційних, організаційних сил і засобів протидії загрозам і викликам національній безпеці України, а також протидії загрозам обороноздатності держави. Головною особливістю об'єднаного керівництва є те, що воно має на меті запобігти виникненню або протидіяти вже сформованій нестабільній ситуації⁶. Це пояснюється тим, що посягання на національну безпеку або оборонний потенціал держави порушує стабільність відносин у зазначеній сфері і має зазвичай багатоступеневий характер.

Оперативність як принцип взаємодії суб'єктів військового управління є об'єктивною вимогою, яка передбачає своєчасне (тобто у найменш короткий проміжок часу) адекватне реагування на загрози і потенційним ризикам стану національної безпеки і обороноздатності України. Оперативність забезпечується кількома чинниками: чіткістю і зрозумілістю цілей і завдань взаємодії суб'єктів військового управління, інформованістю суб'єктів управління про особливості оперативної обстановки, гнучкістю процесу поточного управління, налагодженням чіткого контролю суб'єкта управління за процесом⁷.

Принцип оперативності втілюється із найбільшим ступенем вірогідності за умови, коли елементи сектору безпеки і оборони за ординарних умов постійно відпрацьовують у порядку навчань і тренувань типові модальні ситуації, які потребують оперативної реакції. Як приклад можна навести вітчизняну практику напрацювання оперативності між різними суб'єктами військового управління, що відбувається у процесі спільних антитерористичних навчань. Саме проведення спільних антитерористичних навчань, починаючи з 2014 р., є найбільш поширеною формою тренування злагодженого реагування силового блоку держави на терористичну загрозу. Зазвичай відповідно до тактичного задуму сили Служби безпеки України, Національної поліції, Національної гвардії, Державної служби з надзвичайних ситуацій та інших органів тренуються оперативно реагувати на захоплення об'єктів господарської інфраструктури, захоплення аеропортів і летовищ, знешкодження вибухонебезпечної загрози тощо⁸.

Принцип політичної відповідальності перед суспільством за результати діяльності із забезпечення національної безпеки і обороноздатності також є однією із найважливіших засад, на яких ґрунтується управління у сфері забезпечення національної безпеки і обороноздатності держави. Імперативом для демократичного розвитку будь-якої сучасної держави є відповідальність влади перед народом (суспільством) за результати своєї діяльності. В зазначеному контексті, як справедливо відзначають В.А. Ребкал і В.А. Шахов, рівень політичної відповідальності суб'єктів влади і управління виступає чи не найголовнішим критерієм і виміром ступеня демократичності політичної системи і рівня розвитку громадянського

⁵ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»: Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92. Офіційне інтернет-представництво Президента України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832> (дата звернення: 27.05.2019)

⁶ Як втілювати принципи командування та управління підрозділами в гвардії – за порадами канадських військових: повідомлення прес-служби Національної гвардії України. Офіційний сайт Національної гвардії України: честь, мужність, закон URL: <http://ngu.gov.ua/ua/news/yak-vtilyuvaty-pryncypu-komanduvannya-ta-upravlinnya-pidrozdilamy-v-gvardiyi-zaporadamy-kanadskiyh> (дата звернення: 08.01.2019)

⁷ Принципы оперативности, гибкости, параллельности, пропорциональности. Интернет сайт «Лекции. сом.» URL: <https://lektsii.com/2-49575.html> (дата звернення: 14.01.2019)

⁸ На Рівненщині рятувальники, поліцейські та співробітники СБУ провели спільні антитерористичні навчання. Інтернет-сайт Міністерства внутрішніх справ України URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/1870_Na_Rivnenshchini_ryatuvalniki_policeyski_ta_spivrobotniki_SBU_proveli_spilni_antiteroristichni_navchannya_FOTO.htm (дата звернення: 14.01.2019)

суспільства⁹. Для суб'єктів, які забезпечують національну безпеку і обороноздатність держави і наділені для цього спеціальним правовим статусом, дотримання цієї застави має пріоритетне значення. Причина цього криється у тому, що правовий статус силових структур передбачає низку особливих повноважень. Зокрема, це застосування сили (легального примусу), в тому числі під час участі у бойових діях, правові можливості застосовувати зброю і спеціальні технічні засоби забезпечення організації бойових дій та спеціальні навички з питань ведення збройного протистояння, а також відвернення збройної агресії¹⁰. Від професіоналізму під час проведення таких заходів безпосередньо залежить не лише імідж держави перед суспільством, а й рівень довіри громадян до влади, ступінь втілення найкращих уявлень взаємодії громадянського суспільства і держави.

Принцип планування забезпечення обороноздатності і забезпечення національної безпеки держави. Планування оборони держави є елементом системи державного стратегічного планування, що має на меті забезпечення обороноздатності держави шляхом визначення пріоритетів і напрямів розвитку сил оборони, їх спроможностей, озброєння та військової техніки, інфраструктури, підготовки військ, а також розроблення відповідних концепцій, програм і планів з урахуванням реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та фінансово-економічних можливостей держави.

У контексті забезпечення обороноздатності, відповідно, ефективне стратегічне планування є чинником, який визначає загальну ефективність сектору безпеки і оборони держави. У процесі взаємодії елементів, які забезпечують національну безпеку і оборону планування оборони держави, важливу роль відіграють заздалегідь прораховані процедури оборонної взаємодії, їхня узгодженість із бюджетними і ресурсними спроможностями, напрацювання типових і оптимальних механізмів програмного управління оборонними ресурсами, здійснення постійних оборонних оглядів, визначення пріоритетних напрямів реалізації державної оборонної політики. З точки зору вирішення завдань бойового характеру, планування дозволяє ефективно використовувати міжвидові угруповання військ і бойових сил, які структурно належать до різних органів. При цьому планування передбачає визначення типових ситуацій, за яких кожному з підрозділів (частин) буде зрозуміло їхнє завдання, а також визначено послідовність його виконання з урахуванням часових обмежень¹¹. Такий підхід значно підвищує потенціал оперативного-бойового реагування підрозділів на ситуацію, що виникла.

Принцип обов'язкової оцінки безпекового середовища. Здійснення оцінки рівня безпекового середовища в українському суспільстві покликане об'єктивно оцінити обстановку, виявляти найбільш небезпечні загрози, з'ясувати слабкі ланки функціонування системи забезпечення державної безпеки і обороноздатності, визначити головні напрями концентрації зусиль з удосконалення системи управління, комунікації та взаємної допомоги державних структур і інститутів громадянського суспільства у питаннях національної безпеки і оборони. Оцінка безпекового середовища базується на моніторингу обстановки, яка формується у секторі охорони державного кордону, захисту військово-технічної інфраструктури, інформаційної і економічної безпеки та інших сферах. При цьому, як зазначає О. Цевельов, постійний моніторинг загроз, визначення їх пріоритетності для органів влади відкриває можливість обґрунтування та прийняття необхідних рішень та побудови відповідної системи контролю за їх виконанням¹². Відповідно до результатів оцінки відкривається можливість оперативно обрати необхідні форми реагування на відповідні загрози.

Принцип військово-технічного і фінансового забезпечення взаємодії впливає з того, що будь-які форми взаємодії суб'єктів військового управління у процесі виконання завдань із забезпечення національної безпеки і обороноздатності неможливі без використання спеціальних засобів комунікації, транспорту, озброєння, засобів індивідуального захисту, спеціальної техніки тощо.

Як складники принципу військово-технічного і фінансового забезпечення взаємодії суб'єктів військового управління у процесі реалізації компетенції пропонуємо виокремлювати: постійний аналіз системи

⁹ Афонін Е.А., Валецький О.Л., Голуб В.В. Політична відповідальність державно-управлінської еліти як чинник підвищення ефективності державного управління : наук.-метод. розробка; за заг. ред. В.А. Ребкала, В.А. Шахова. Київ : НАДУ, 2011. С 5

¹⁰ Куліш А.М., Солонар А.В., Михайлішин П.А. Поняття та правове регулювання діяльності силових структур системи правоохоронних органів України в сучасних умовах. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Т. 2. Вип. 5. С. 162

¹¹ Іщенко Д.А., Кирилюк В.А., Мельник А.Л., Сидорчук О.Л., Шестаков В.І. Планування дій малих бойових груп у спеціальній операції угруповання військ. Проблеми створення, випробування, застосування та експлуатації складних інформаційних систем. 2013. Вип. 7. С. 109

¹² Цевельов О. Методичні основи оцінки загроз у сфері прикордонної безпеки. Збірник наукових праць національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки. 2016. № 3 (69). С. 142

матеріально-технічного забезпечення підрозділів, який залежить від мінливості оперативної обстановки, забезпечення високої живучості самої системи забезпечення, раціональне ешелонування запасів матеріальних засобів відповідно до найбільш небезпечних загроз національній безпеці і обороні. Слід визнати, що фінансові спроможності України часто не відповідають об'єктивним потребам системи забезпечення національної безпеки і оборони. Тому економія ресурсів набуває особливої актуальності. У цьому контексті слушною є позиція О. Нагорнічевського, який наголошує на тому, що органи військового управління повинні приділяти велику увагу режиму жорсткої економії під час витрачання бюджетних ресурсів та аналізу й розробки пропозицій, спрямованих на удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення¹³. Відповідно, суб'єктам військового управління слід завжди раціонально оцінювати наявний фінансово-ресурсний і технічний потенціал під час розробки і реалізації заходів, спрямованих на забезпечення національної безпеки і оборони держави.

Більш тактичним, порівняно з вище наведеними, є принцип врахування стандартів НАТО із забезпечення обороноздатності держави. Доцільно зазначити, що вступ України до НАТО є однією із складників стратегічного розвитку України. У Стратегії національної безпеки України окремим пунктом 4.7 регламентовано перспективні «напрями особливого партнерства з НАТО» і вказується, що ціллю реалізації Стратегії є формування повноцінних умов вступу України до НАТО. У практичній площині взаємодії суб'єктів військового управління під час виконання завдань із забезпечення національної безпеки і оборони останнім доцільно дотримуватись деяких стандартизованих параметрів організації спільної діяльності сил і підрозділів забезпечення обороноздатності. Аналіз положень Стратегії національної безпеки і Стратегічного оборонного бюлетеня дає підстави зазначити, що найбільш важливими еталонними стандартами взаємодії з НАТО є: здійснення чіткого розподілу завдань, функцій, повноважень, відповідальності та підзвітності у сфері оборони, дотримання принципу кадрової політики НАТО, що передбачає контрактно-професійну основу комплектації служб і органів, удосконалення системи управління силами оборони з метою розвитку ініціативи і самостійності керівників сил оборони і національної безпеки у прийнятті управлінських рішень тощо.

Принцип недопущення корупційних ризиків є також важливою засадою налагодження взаємодії суб'єктів військового управління. Відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня корупція є однією із проблем функціонування сил оборони і забезпечення національної безпеки України. Стратегія національної безпеки України у п. 3.2 визначає корупцію як одну із головних загроз системі національної безпеки і оборони. Підтвердженням цього є те, що як Збройні Сили, так і органи Служби безпеки України міністерства внутрішніх справ, які призначені протидіяти корупції в державі, часто опиняються в епіцентрі резонансних корупційних скандалів. Найбільше корупційні прояви спостерігаються у системі забезпечення військ і сил, у системі державних закупівель для силових структур. Це значно знижує оперативні-тактичні спроможності виконувати сектором безпеки і оборони покладені на його завдання. На рівні адміністрування процесів взаємодії суб'єктів військового управління має бути вироблена жорстка культура неприйняття корупції і доброчесності всіх учасників процесів оборони і забезпечення національної безпеки – від посадових осіб вищого управлінського рівня і до рядових виконавців бойових завдань. Крім цього, у структурі самих елементів сектору безпеки і оборони зараз діють підрозділи, діяльність яких спрямована на комплексну протидію корупційним ризикам. Так, у структурі Міністерства оборони функціонує Відділ з питань запобігання та виявлення корупції, який проводить роботу з налагодження системи внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, забезпеченню ефективності використання фінансових ресурсів, запобіганню проявам корупції під час проведення операції Об'єднаних сил¹⁴.

Висновки. Зазначені вище принципи адміністративної взаємодії суб'єктів військового управління у напрямі забезпечення національної безпеки і обороноздатності є схожими за змістом і пов'язаними між собою. Їхня регуляторна ефективність значною мірою визначається їх комплексним практичним втіленням і реалізацією. З формально-юридичної точки зору, заходи адміністрування взаємодії суб'єктів військового управління містяться в актах військового управління. Водночас у системі національного законодавства України бракує нормативного акту, яким би регламентувалися форми і принципи взаємодії суб'єктів

¹³ Нагорнічевський О. Концептуальні засади державного управління у сфері матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України в контексті національної безпеки. Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. 2015. Вип. 42. С. 224

¹⁴ Завдання щодо запобігання корупції в Збройних Силах України визначено як одне із пріоритетних: повідомлення Міністерства оборони України від 01.11.2018 р. Офіційний вебсайт Міністерства оборони України. URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2018/11/01/zavdannya-shhodo-zapobigannya-korupczii-v-zbrojnih-silah-ukraini-viznachenno-yak-odne-iz-prioritetnih/> (дата звернення: 15.01.2019).

військового управління на державному рівні. Ми вважаємо, що оптимальним актом, який би встановив правові засади адміністрування взаємодії суб'єктів військового управління, має стати регламентування типового положення про адміністративну взаємодію суб'єктів військового управління України. Викладена пропозиція потребує подальшого наукового обґрунтування та експертного дослідження.

Анотація

У статті наводиться авторський варіант переліку і розкривається зміст найважливіших принципів адміністративної взаємодії суб'єктів військового управління України. На основі аналізу актів чинного законодавства України, а також опрацювання джерел наукової інформації розкривається зміст таких принципів, як принцип об'єднаного керівництва силами забезпечення національної безпеки і обороноздатності, оперативність, принцип політичної відповідальності перед суспільством за результати діяльності із забезпечення національної безпеки і обороноздатності, принцип планування забезпечення обороноздатності і забезпечення національної безпеки держави, принцип обов'язкової оцінки безпекового середовища, принцип військово-технічного і фінансового забезпечення взаємодії, принцип врахування стандартів НАТО із забезпечення обороноздатності держави, принцип недопущення корупційних ризиків. Обґрунтовується висновок про те, що система національного законодавства України потребує нормативного акту, яким би регламентувалися форми і принципи взаємодії суб'єктів військового управління на державному рівні.

Summary

The article presents the author's version of the list and defines the most important principles of administrative interaction of military administration subjects of Ukraine. On the basis of the analysis of current legislative acts of Ukraine, as well as the processing of scientific information, the article defines such principles as the principle of joint command of forces ensuring state security and defense capability, efficiency, principle of political responsibility to the society for the results of activities for ensuring state security and defense capability, principle of planning of ensuring defense capability and ensuring national security of the state, principle of compulsory assessment of the security environment, principle of military-technical and financial security of the interaction, principle of taking into account NATO standards of ensuring state defense capability, principle of corruption risks prevention. The article justifies the conclusion that the system of the national legislation of Ukraine needs a normative act which would regulate forms and principles of military administration subjects interaction at the state level.

Використана література:

1. Тищенко М.М., Богуцький В.В., Григоренко Є.І. Військова адміністрація : навч. посіб : за заг. ред. М.М. Тищенка. 2-ге видання, переробл. та доповн. Харків : Право, 2014. 364 с.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» : Указ Президента України від 06.06.2016 р. № 240/216. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2402016-20137/> (дата звернення: 22.05.2019)
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/> (дата звернення: 24.05.2019).
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015> (дата звернення: 23.05.2019).
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 14 березня 2016 року № 92. Офіційне інтернет-представництво Президента України URL: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832> (дата звернення: 27.05.2019).
6. Як втілювати принципи командування та управління підрозділами в гвардії – за порадами канадських військових: повідомлення прес-служби Національної гвардії України. Офіційний сайт Національної гвардії України: *честь*,

- мужність, закон* URL: <http://ngu.gov.ua/ua/news/yak-vtilyuvaty-pryncypu-komanduvannya-ta-upravlinnya-pidrozdlatu-v-gvardiyi-za-poradamy-kanadskyh> (дата звернення: 08.01.2019).
7. Принципы оперативности, гибкости, параллельности, пропорциональности. *Интернет-сайт «Лекции. com.»* URL: <https://lektsii.com/2-49575.html> (дата звернення: 14.01.2019)
 8. 8 На Рівненщині рятувальники, поліцейські та співробітники СБУ провели спільні антитерористичні навчання. *Интернет-сайт Міністерства внутрішніх справ України* URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/1870_Na_Rivnenshchini_ryatuvalniki_poliцейski_ta_spivrobitniki_SBU_proveli_spilni_antiteroristichni_navchannya_FOTO.htm (дата звернення: 14.01.2019)
 9. Афонін Е.А., Валецький О.Л., Голуб В.В. Політична відповідальність державно-управлінської еліти як чинник підвищення ефективності державного управління : наук.-метод. Розробка ; за заг. ред. В.А. Ребкала, В.А. Шахова. Київ : НАДУ, 2011. 44 с.
 10. Куліш А.М., Солонар А.В., Михайлішин П.А. Поняття та правове регулювання діяльності силових структур системи правоохоронних органів України в сучасних умовах. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Т. 2. Вип. 5. С. 161–166
 11. Іщенко Д.А., Кирилук В.А., Мельник А.Л., Сидорчук О.Л., Шестаков В.І. Планування дій малих бойових груп у спеціальній операції угруповання військ. *Проблеми створення, випробування, застосування та експлуатації складних інформаційних систем*. 2013. Вип. 7. С. 108–115.
 12. Цевельов О. Методичні основи оцінки загроз у сфері прикордонної безпеки. *Збірник наукових праць національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : військові та технічні науки*. 2016. № 3 (69). С. 141–153.
 13. Нагорнічевський О. Концептуальні засади державного управління у сфері матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України в контексті національної безпеки. *Ефективність державного управління. Збірник наукових праць*. 2015. Вип. 42. С. 223–229.
 14. Завдання щодо запобігання корупції в Збройних Силах України визначено як одне із пріоритетних: повідомлення Міністерства оборони України від 01.11.2018 р. *Офіційний вебсайт Міністерства оборони України*. URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2018/11/01/zavdannya-shhodo-zapobigannya-korupczii-v-zbrojnih-silah-ukraini-viznachenoyak-odne-iz-prioritetnih/> (дата звернення: 15.01.2019)

Sergey Melnyk,
PhD in Law,
Head of the Military Law Faculty
Yaroslav Mudryi National Law University